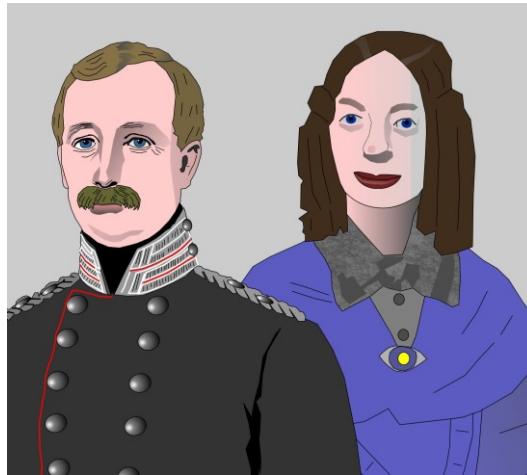

Nick B. Svendsen

Elizabeth og Claude

Indledning

I min bog om General Claude du Plat har jeg fortalt om Claude, hans familie og hans liv inden 1864.

Der findes spredte referater af samtaler samt breve med Claude fra forskellige personer. Det giver indtrykket af et følsomt menneske, der var højt forelsket i Elizabeth von Scholten. Elizabeths fader, General Guvernøren på de danske Vestindiske øer, Peter Carl Frederik von Scholten, var ikke imponeret over Claude du Plat og hans familie. Claude var ikke adelig og havde ingen formue. Så der kunne ikke blive tale om ægteskab.

Men Claude rejste til Rusland for at gøre karriere i diplomatiet.

Alt dette og meget mere op til 1864, hvor Claude blev dræbt af prøjserne på Dybbøl, er kædet sammen af disse fragmenter i form af breve og kommentarer i dagbøger.

Denne novelle er et forsøg på at binde disse fragmenter sammen i en helhed i form af en fiktion - en mere komplet livshistorie. Bag de tørre biografiske data gemmer der sig en kærligheds historie, som er fokus for denne novelle.

Kapitel 1 - Elizabeth og Claude

Det var den 18. april 1864. Prøjsernes kanoner tordnede i det fjerne. Claude og hans adjutant, major Schau, red tilbage fra mødet med general Gerlach. Claude sagde til Major Schau: ”Ja, nu råder kun skæbnen, i morgen kan vi være døde.” ” Som sagt ud af min mund” svarede Schau.

Da de kom tilbage til divisionshovedkvarteret, gik Claude ind på sit værelse. Han fik serveret en kop te, tog en cigar frem og satte sig i sin stol.

Han tænkte på sit liv og på sit første møde med sin hustru, Elisabeth.

De havde jo kun været børn. Det var i 1822, han var kun 14 år. Hun boede i Norgesgade (i dag Bredgade) i sine forældres store lejlighed og gik ofte tur med søstre ned til volden. Han selv boede i Akademigade (i dag Fredericiagade) på Landkadetakademiet, datidens officersskole (i dag

Østrelandsret), hvor hans far og farbror var lærere og farbroderen også skolechef. De havde været 3 kadetter, som også var på vej ned til volden. Den ene var Carl Ernst og den anden Wilhelm. Da de så de to søstre von Scholten, havde de piftet, som tre gadedrenge. Guvernanten der fulgte bagefter råbte af de tre kadetter, at de skulle opføre sig ordentligt, ellers ville hun indberette dem.

Drengene løb videre, mens de skævede til pigerne. Nede ved volden klatrede de i træerne, som stod bag voldterrænet, sprang ned igen, løb hen til et plankeværk, som blev besteget. Der stod også nogle kasser, som de kravlede op på. De fik øje på nogle drenge fra Nyboder, sønner af folk fra søen. Ukvemsordene røg hen over gaden og inden de så sig om var de i slåskamp med nyboderknægtene.

Von Scholten søstre kom gående og standsede op, mens de stirrede på drengenes slåskamp. Kampen foregik med kæppe. Claude var rigtig god til den sport, det var en del af det, han lærte på akademiet. Til sidst forsvandt nyboderdrengene igen. Claude henvendte sig til pigerne og spurgte: ”Hvad hedder I?” Elizabeth havde svaret: ”Jeg hedder Elizabeth og det er min søster, Aldegunde. Franciska min mindste søster ligger i barnevognen, som vores guvernante kører. Du er i øvrigt god til at fægte, kommer du fra Akademiet?” ”Ja”, svarede Claude, ”og det er mine kammerater Wilhelm og Carl Ernst.” De gik derefter tilbage, alt i mens de sludrede med pigerne mens guvernanten mistroisk så på. Carl Ernst og Claude havde siden mødt pigerne jævnlige. Carl Ernst var betaget af Aldegunde mens Claude var brændt varm på Elizabeth.

Ved det årlige bal på Landkadetakademiet var von Scholten søstre også inviteret. Der dansede Claude for første gang med Elizabeth. ”Frøken Elizabeth må jeg få denne dans” havde han sagt, da han bukkede for hende. Hun havde svaret, ”Ja, meget gerne Claude”. Derefter havde de danset sammen det meste af aften.

Claude var i den syvende himmel, han drømte om Elizabeth hver nat.

Året efter dimitterede Claude fra Akademiet som officer. Han blev straks sendt til Kongens Regiment og indgik i geledet. Selvom han havde lært meget på Landkadetakademiet, var tiden i regimentet en hård tid. Der var meget nyt, som skulle læres, specielt omgangen med de menige soldater og underofficererne. Sidstnævnte havde mange år i tjenesten og kendte derfor den daglige rutine og eksercits særdeles godt. De var svære, at danse med, Claude jo var kun en teenager. Claudes tilgang til lederskab var, at hvis man behandlede folkene ordentligt og retfærdigt, så kunne man få dem til at følge sig i tykt og tyndt. Det betød ikke at de skulle have lov til at løbe om hjørnerne med én. Dårlig opførsel skulle naturligvis straffes.

Om søndagen havde han fri og fulgte sine forældre ned til Garnisonskirke. Von Scholten og døtrene var der også. Det gav anledning til at anmode om tilladelse til at følge Elizabeth hjem. Det behøvede jo ikke at være lige hjem. Fru Dannemand kom der også med sine børn. Frederik Wilhelm stillede også op og benyttede lejligheden til at følge sin Franziska hjem. Han var endnu ikke dimitteret fra Landkadetakademiet. Claude hjalp ham om aftenen med matematikken, som han ikke var så god til. Det var hans fader (Frederik VI), der havde bedt Claude om at hjælpe. Det var jo vigtigt at ”kongesønnen” klarede sig godt i skolen. General von Scholten var sjældent tilstede, idet han jo befandt sig langt væk på de Vestindiske øer. Lise von Scholten, Generalguvernørens kone, var ikke draget med sin mand til øerne. For det første var hun bange for sine døtres ve og vel, men derudover havde mandens sidespring med andre kvinder gjort, at samlivet mellem de to var ophørt. De levede hver sit liv i hver sin del af Verden. Når Generalguvernøren var i Danmark, med års mellemrum, blev der festet i det store hjem i Bredgade, men samlivet mellem de to blev ikke

genoptaget.

En dag, nogle år senere, hvor de gik hjem fra kirke, havde Claude henvendt sig til Elizabeth og sagt: ”Kæreste Elizabeth, du ved hvor højt jeg elsker dig, vil du gifte dig med mig. Jeg regner med at blive udnævnt til kaptajn om få år, og så kan brylluppet stå.” ”Kæreste Claude”, havde Elizabeth svaret, ”der er intet, jeg hellere vil, men du kender min mor og far. Franziska skal giftes med Frederik Wilhelm, men kun fordi kongen lagde et godt ord ind for sin søn hos min far, og fordi han om få år får en grevetitel. Min storesøster skal giftes med Carl von Bülow, kun fordi han er officer og adelsmand. Din far er officer men ikke adelsmand og ikke formuende. Jeg får aldrig lov til at gifte mig med dig. Men jeg lover dig, at jeg ikke gifter mig med nogen andre end dig.” Han kyssede hende heftigt.

I 1839 blev Claude udnævnt til kaptajn og kompagnichef. Han var nu i en højere officersklasse, og fik derfor også en bedre løn. Det var nu tid til at forsøge lykken hos generalguvernøren. Claude vidste at han ville komme til Danmark senere på året. Da generalen var tilbage i Danmark, blev der arrangeret en stor fest hos von Scholten. Claude anmodede inden festen at komme til at tale med Peter von Scholten. ”Hr. Generalguvernør jeg vil gerne anmode om Deres datter Elisabeths hånd”, sagde Claude, da han var blevet vist ind til Generalguvernør von Scholten. ”Jeg er nu blevet udnævnt til kaptajn”, fortsatte han, ”og er derfor rykket op i en højere lønningsklasse. Jeg vil derfor kunne forsørge Deres datter og min familie i fremtiden.”

Claude kunne se at læberne strammedes om Peter von Scholtens mund. Det havde han ikke ventet. Han havde andre planer for sin datter, og den unge du Plat var ikke en del af de planer. En kaptajns løn var ikke høj nok til at tilfredsstille et liv i de højere rangklasser. Derudover havde den unge du Plat ingen status, han var for eksempel ikke i diplomatiet ligesom Carl von Bülow, der var Adelgundes forlovede.

”Unge mand,” sagde von Scholten, ”det kan der ikke være tale om. Min datter gifter sig ikke under sin stand.”

Senere på dagen kaldte Peter von Scholten sin datter ind til sig. Lise kom også. Von Scholten sagde: ”Elizabeth, kaptajn du Plat var her tidligere på dagen og anmodede om din hånd. Jeg ved godt, at du kan lide ham, men ægteskab kan der ikke være tale om. Han har jo ingen penge eller status. Han er ikke engang ansat ved diplomatiet som Carl. Skulle han komme til penge eller blive diplomat kan vi selvfølgelig genoverveje sagen. Jeg synes, du skal finde et mere passende parti.”

Elizabeth brød ud i tårer og sagde med grådkvalt stemme: ”Men fader jeg elsker ham jo. Det er ham jeg vil have.”

Der blev ikke snakket meget ved middagsbordet i det von Scholtenske hjem den aften.

Claude var gået hjem og sat sig på sit værelse. Han var ikke glad. Men han lagde en plan. Han måtte vise den stædige generalguvernør, at han kunne også gøre karriere. Han måtte finde en lejlighed. Han snakkede lidt med sin lille broder Ernst, men han kunne jo ikke hjælpe.

Elizabeth havde grædt sig selv i søvn. Hun var jo nu 27 år og burde være blevet gift for længst. Men hun ville have sin Claude. Alle andre friere, som faderen havde støvet op i de forgangne år, når han var hjemme, havde hun afvist. Hun havde delvist overtaget ansvaret for den daglige husholdning efterhånden som moderen var blevet ældre og svagelig. Det var Elizabeth der uddelte opgaverne hver morgen til tyendet og sørgede for forberedelserne til større festligheder. Således også til den

kommende festlighed. Hun sørgede for at Claude var på gæstelisten. Lejligheden blev gjort rent, hun bestilte et lille orkester, som skulle spille noget af den nyeste musik. Von Scholten familien skulle ikke stå tilbage for nogen af de fineste familier i København. Dagen oprandt. Alle stearinlysene blev tændt. Orkesteret kom og satte instrumenterne op. Kokkepigerne var i gang med maden.

Herefter indfandt gæsterne sig. Claude var egentlig ikke interesseret i at deltage, men for Elizabeths skyld kom han.

Franciska von Rosen var der også med sine forældre. Claude havde jo kendt hende fra hun havde været helt lille. Den lille pige kunne se, at der var noget i vejen, og bemærkede det, men Claude svarede: ”Kære lille Franciska jeg har det fint. Der var nogle af mine menige, der gav mig problemer i dag”, løj han, og så smilede han til den lille pige.

I 1840 blev Elizabeths søstre gift i Garnisonskirke i København. Frederik Wilhelm og Franziska i februar og Carl og Adelgunde i april. Elizabeth sørgede for det praktiske arrangement i Generalguvernørens store hjem i Bredgade. Claude deltog i begge bryllupper, og fik derfor også lejlighed til at se Elizabeth. De snakkede ikke så meget om fremtiden, men levede begge i nutiden.

Ved festlighederne snakkede mændene meget om striden mellem den nye kong Christian den VIII og hertugen af Augustenborg. Det var arvefølgen i hertugdømmerne, der var stridens kerne. Hertugen af Augustenborg havde også et arvekrav på den danske trone. Frederik VI havde jo ingen legitime sønner, der kunne overtage tronen. Da Frederik VI døde i 1839 blev Christian VIII, der var en nevø til Frederik VI, konge. Augustenborgeren forsøgte at komme i betragtning til kongekronen, men havde gjort sig utilbens hos Frederik VI. Da hertugen ikke kunne blive konge, arbejdede han for at gøre hertugdømmet uafhængigt af Danmark, idet han hævdede, at den mandlige arvefølge i hertugdømmerne var brudt ved Christian den VIII's tronbestigelse.

Carl von Büllow vidste, at Christian VIII havde sat juristerne til at gennemgå sagen for at klargøre arvefølgen til Hertugdømmerne. Som han sagde: ”Denne sag kommer også til at give diplomaterne ekstra arbejde, når sagen skal forklares for de mange kongehuse i Europa”. Claude spidsede ører, her var måske sagen, hvor han kunne gøre karriere.

To år efter brylluppet købte Frederik Wilhelm Dannemand Aastrup herregård på Midtsjælland, og han og Franziska flyttede derned. Elizabeth kom der ofte, for Franziska led af tæring (TB). Elizabeth kom så ofte hun kunne for at støtte sin elskede lillesøster. Frederik Wilhelm sørgede for, at Claude også kom på besøg. Her havde de to et fristed, hvor de kunne gå ture alene. Det var også her, at de elskede for første gang.

Franziska døde i 1844 og Elizabeth sørgede meget over tabet. Hun havde svært ved at holde tårerne tilbage under begravelsen, som foregik i Soderup kirke. Frederik Wilhelm stod strunk ved kisten i sin blå husar uniform. Han viste ingen følelser. Claude gik ved siden af ham, da de bar kisten ud til gravstedet, lige uden for kirken.

Adelgrunde var hurtigt blevet gravid efter brylluppet og året efter nedkom hun med en lille pige, som blev døbt Elizabeth. Der trådte komplikationer til og et par dage efter fødslen døde Adelgrunde af blodtab. Carl lukkede sig helt ind i sig selv af sorg. Den lille pige kom derfor til Bredgade hos

familien von Scholten, hvor især Elizabeth tog sig af den lille pige. Elizabeth havde nu mistet begge sine søstre, og kastede derfor sin kærlighed på Carls datter.

Kapitel 2 - Kaukasus kampagnen

I august-september 1846 lykkedes det Claude at komme med på en diplomatisk mission med prins Friederich af Glücksborg (en bror til Christian af Glücksborg, den senere kong Christian IX af Danmark) til St. Petersborg i Rusland. Prins Friederich deltog i brylluppet mellem Storfyrstinde Olga (datter af zar Nicolai I af Rusland) og Kronprins Karl af Württemberg.

Efter brylluppet bragte Prins Friederich en vigtig diplomatisk depeche fra Kejseren med tilbage til Danmark til den danske konge, Christian VIII. Det drejede sig om et svar på Christian den VIII's åbne brev vedrørende arvefølgen i hertugdømmerne.

Forud for afrejsen den tredje juli 1846 skrev Claude til Kongens adjutant, General Major Ewald. Claude havde ganske enkelt ikke penge nok til at købe udstyr for til brug for rejsen til Rusland. Han skrev: "Hans Majestæt har flere gange, når officerer sendtes til udlandet allernådigst tilstået dem en "summarca til equipering". Da jeg i år har måttet anskaffe mig en del sager, tager jeg mig da ærbødigst frihed, at henvende mig til Hr Generalen med bøn, at de ville tage dem af mig i denne sag".

Heldigvis lykkedes det at få pengene og Claude rejste til St Petersborg, hvor han mødte den danske gesandt von Plessen. Allerede ved deres første møde sagde Claude: "Hr Baron von Plessen jeg har hørt om den stolte russiske hær og vil gerne opleve dens aktioner ligesom Major Büllow overværede i 1837. Så jeg vil gerne rejse videre til Moskva, hvor Zarens hær i år afholder en stor parade. Men hvis det kan lade sig gøre, vil jeg også gerne deltage i zarens hær's operationer i Kaukasus. Jeg har hørt lidt om, hvad der foregår der".

Von Plessen replicerede kort: "Jeg skal se, hvad jeg kan gøre. Jeg sender en ansøgning til København".

Claude tænkte på Elizabeth, men skød tanken til side. Han måtte bevise over for hendes stædige og hovmodige far, at han var mere værd end mange af de danske officerer, der gik rundt i København og Rendsborg.

Brylluppet var en storslået festivitas. Brylluppet foregik i det store palads udenfor St.Petersborg, Petershof.

Efter brylluppet rejste Claude til Moskva og overværede den store årlige militærparade. Paraden inkluderede en troppesamling på mellem 50 og 100.000 soldater. Claude var imponeret og glemte aldrig synet af de mange soldater. Han lærte efterhånden at tale russisk.

Da han senere på året kom tilbage til St. Petersborg var tilladelsen til at rejse endnu ikke ankommet, men i januar 1847 kom tilladelsen endelig. Så den 14. marts 1847 rejste Claude fra St. Petersborg, sammen med en nyudnævnt adjutant for General Voronzov, Fyrst Schikovsky, til byen Tiflis i Georgien.

Inden afrejsen sendte han et brev til sin far og bad ham fortælle Elizabeth, at han nu var på rejse mod syd. Turen gik via Odessa og med skib over Sortehavet til Tiflis (moderne Tibilisi) i Georgien.

Vel ankommet til Tiflis blev Claude introduceret til General Voronzov. Generalen var en nydelig mand og meget venlig overfor Claude. Han var let at konversere med, idet han blev født i Storbritannien, som søn af den russiske ambassadør i England. Han voksede op i det engelske miljø

og studerede ved Cambridge University. Da han var seksten år, vendte han tilbage til Rusland og kom til hæren. Han var først i Kaukasus. Under Napoleonskrigene blev han såret i slaget ved Borodino, og efter krigen ledede han de russiske besættelsestropper i Frankrig. Senere udnævnte zaren ham til generalguvernør for "Ny Rusland" (Ukraine).

I løbet af de næste 20 år moderniserede han området, og omdannede det til et mønster for det moderne Rusland. I 1844 blev han udnævnt til vicekonge og øverstkommanderende for Kaukasus. General Vorontzov flyttede til byen Tiflis, hvor han snart begyndte en omlægning af den politiske struktur i området syd for bjergene. Tiflis blev genopbygget i samme grandiose stil som i Odessa. Claude fik, velankommet til Tiflis, en god indkvartering og tildelt en hest samt oppasser. Han blev knyttet til Aspheron regimentet.

Målet for hæren var at undertrykke de tjetjenske krigere ledet af imam Shamil, som gjorde livet surt for Zarens kontrol af området.

Rusland var ved at udvide sit imperium i Centralasien og Kaukasus. Georgien og Aserbajdsjan var blevet erobret fra Persien i 1825. I 1828 ligeledes Armenien. Men én ting er at erobre et område, noget andet er at sikre freden. Armenierne var kristne og faldt lettere ind under det russiske styre, men nogle af de muslimske befolkninger, Tjetjenerne og Daghestanere, gjorde modstand mod den russiske invasion.

I de næste tredive år kæmpede den russiske hær mod guerillaen i bjergområdet i Kaukasus.

Kaukasus (russisk *Кавказ* (*Kavkaz*), tyrkisk *Kafkas*) er relative unge bjerge dannet for 25 millioner år siden, samtidig med Alperne. Bjergkæden er et 1100 km langt og 180 km bred og ligger mellem det Sorte Hav og det Kaspiske Hav. Den største højde nås i den nordlige del af kæden med toppen af Mont Elbrus, som er 5.642 m over havet. Kaukasus' topografi omfatter mere end 1.000 gletsjere og et utal af dale.

Voronzovs hær trængte frem i dalene, hvis sider var dækket med tæt skov. Kampene fandt sted kontinuerligt og med tab af russiske soldater. Hæren camperede om natten i åbningerne i skoven. Det blev forsøgt at finde lejrpladser, hvor teltene kunne placeres i en afstand af mere end et geværskuds længde fra træerne dvs. omkring 200 m.

Claude så aldrig fjenden, de var skjult mellem træerne. Det var kun røgen fra musketterne, der afslørede deres tilstedeværelse.

Det var noget uventet for Claude, når Zarens beredne Tatar hjælpetropper jævnligt kom tilbage fra deres togter med hoveder af halshuggede fjender. Det havde han svært ved at acceptere.

Tjetjenerne boede i Kaukasus bjergenes dale. De havde bygget deres byer på bjergsiderne. Hvert hus var gravet ind i bjergsiden på en terrasse. Næste række af huse lå på terrassen nedenunder, således at disse huses tage var i niveau med gulvet i husene på den oven liggende terrasse. Disse terrassebyer kaldes – auls. Det var gået rygter om at Shamil opholdt sig i aulen Gergabil.

Den russiske forfatter Leo Tolstoj, som var officer i den russiske hær og tjente i Kaukasus i tre år, beskriver hadet fra beboerne. Tolstoj kom til Kaukasus i 1851. Han var tilknyttet en artillerienhed, som kadet med henblik på at blive officer. I en kort novelle fra 1852, Nabeq, beskriver han

kosakkernes plyndring af en aul (lokal betegnelse for en befæstet landsby):

»Dér bliver et tag hevet ned, en økse rammer et solidt stykke trædør; en høstak, en låge, en saklya (bjerghus) bryder i brand og en tyk røg stiger mod den klare himmel. En kosak hiver en tung sæk ned på et tæppe; en glad soldat bærer en tindåse og nogle klude ud af en saklya, en anden fanger nogle høns, som han dræber ved en låge mens han ler højt. En tredje soldat har fundet en enorm kumgan (tønde) med mælk. Han drikker af den med en latter og smider resten på gulvet. « Tolstoj skriver også i sin tilståelse: »Når jeg genkalder ungdommens år, er det med rædsel, væmmelse og hovedpine. Jeg dræbte mennesker i krig.» Han fortsatte dog sin officers karrierer, selvom han pønsede på at træde ud af hæren. I 1854 blev han sendt til Krim for at deltage i Krim-krigen«.

Da hæren ankom til Gergabil, gik angrebet i gang.

Voronzovs tropper havde medbragt 2 kanoner, som beskød murene rundt om byen. Da der var skudt hul i muren, angreb russerne hullet i muren. Apsheron regimentet, anført af dets brave leder, Yevdokeemoff, forsøgte at kravle ind i åbningen i muren. Soldaterne fra Warszawa regimentet fulgte efter, men en knusende og tilintetgørende ild fra hundreder af musketter fra tjetjenerne fejede soldaterne ned som græs. Yevdokeemoff faldt død om, ramt af dusinvis af kugler. Vinikoff, kaptajn for grenaderkompagniet, skrævede over hans lig og nåede op på toppen af muråbningen for derefter at falde død om.

Mændene viste ikke hvad de skulle gøre. Claude havde overværet Yevdokeemoff og Vinikoff's død. Han var klar over, at hvis angrebet ikke skulle gå i stå, måtte der gøres noget. Der var ikke tid til at tænke. Han trak sværdet ud ad skeden og råbte til soldaterne: "вперед" (Fremad) og kravlede derefter op på muren. Soldaterne fulgte efter og trængte herefter ind i byen. Aspsheron regimentet tab var allerede heftige, men det var der ingen tanke for. Bagved muren, lå den første række af sakliyas (huse), som Claude og hans mænd klatrede op på og skynde sig videre. Til soldaternes rædsel gav husenes tage efter under deres fødder, hvorved de faldt igennem taget. Inde i husene stod tjetjenerne med deres kindjals (krumknive), som de brugte på de soldater, der faldt igennem tagene. De flade tage på husene var taget af og erstattet med grene og kviste og siden dækket af jord.

Efter de heftige tab var det klart for Claude, at hans mænd måtte trække sig tilbage. Han råbte derfor: назад (tilbage). Claude fandt efter kampen 8 kugler i sin hat, frakke og sabel skede. Det var et lykketræf, at han overlevede. Tjetjenerne smed sten ned over de angribende russere. To af disse sten ramte Claude.

Der blev forsøgt flere angreb i de følgende uger, men det lykkedes ikke at indtage byen. Shamil opholdt sig ikke i byen, men stod oppe på bjergsiden og observerede hvorledes russerne gik i hans fælde. Under kampene kom soldaterne i nærkamp med tjetjenerne. Claude parerede sabelhuggene med sin sable og dræbte den tjetjener, der angreb ham med et hug og stik i brystet. En musket kugle sårede ham i benet.

I juni skrev han til den danske ambassadør i St. Petersborg: Baron Otto von Plessen

"En kurér afgår her til morgen, og det ser ikke ud til, at der bliver nogen anden mulighed for postforsendelse. Så her er de sidste nyheder, mit sår i knæet er dybt, men ikke alvorligt. Ingen af mine knogler er blevet beskadiget. Jeg vil derfor fortsat følge Hertugen, dels i en vogn og dels til hest. Jeg er ked af, at det er svært at sende dig breve. Da Vorontzov udstedte sin dagsbefaling

nævnte han mig "den danske kaptajn du Plat", som er her, har en fantastisk andel i angrebet. Han var den første på murene og blev såret med en kugle i benet og fik to mindre skader fra sten."

Den 1. juli flyttede Vorontsov sin hær til en anden aul, Soltau, som efter 7 ugers belejring blev angrebet. Denne gang havde Vorontsov lært lektien og hans hær medbragte en del belejringsmateriale og langt mere artilleri. Aulen var langt stærkere end Gergabil, men i tredje forsøg lykkedes det at erobre den. Erobringen blev dog hjulpet af, at der udbrød kolera både hos russerne og tjetjenerne, inde i aulen. Forsvarerne flygtede derfor op i bjergene. Claude var blevet såret i det ene ben, men ikke mere alvorligt, end at han kunne blive ved hæren og deltage i de fortsatte operationer.

I oktober gik hæren i vinterkvarter og Claude vente tilbage til Tiflis. Herefter gik den lange rejse tilbage til St. Petersburg. Hans indsats i Tjetjenien var ikke gået upåagtet hen. Voronzov nævnte hans indsats i en depeche til St. Petersburg. Zaren tildelte Claude en udmærkelse i form af en medalje.

Von Plessen bemærkede i sin depeche fra St. Petersburg den 10. november til Udenrigsministeriet i København, at Kejseren var meget tilfreds med du Plat's indsats. Von Plessen sørgede også for at Claudes aktiviteter i Kaukasus ikke forblev upåagtet i den danske offentlighed. På hans foranledning bragte avisen Fædrelandet en reportage om krigen i bjergene i juli 1847 og det mislykkede angreb på bjergfæstningen.

Claude du Plat er nævnt i reportagen som lyder som følger:

"Den 16de juni have russerne under Fyrst Vorontsov egen anførsel gjort et hæftigt, men mislykket forsøg paa at storme fæstningen Gargabil i Daghestan. To majorer, 6 overofficierer og 119 menige er faldne, 28 stabs og overofficierer og 463 menige ere saarede. Blandt dem, der især have udmærket sig, nævner fyrst Vorontsows beretning den danske Capitain du Plat der var en af de første i brechen, og fik et skudskaar i foden samt et par contusioner."

Claude du Plat vendte tilbage til Danmark i februar 1848, hvor han ud over den russiske dekoration modtog Ridderkorset af Dannebrog's orden, for sin tapperhed i Rusland.

Kapitel 3 – 1848

Der var nu truende skyer i Slesvig Holsten, og den danske hær blev mobiliseret.

Claude du Plat blev overført til Livgarden som kompagnichef, og blev sendt med sin enhed til Als. Han blev snart gjort til stabschef i en nydannet brigade og senere adjutant ved overkommandoen. I juni 1848 blev han forfremmet til major.

General Hedemann, den øverstbefalende for den danske hær i 1848, besluttede at flytte hovedparten af hæren fra Als til Jylland, og kun efterlade en brigade under kommando af General Hansen på øen. I løbet af natten, mellem 12. og 13. juni 1848, blev nogle enheder, omfattende Livgarden og overkommandoen afsendt fra Hørup Hav på Als og den 13. juni blev en landing forsøgt ved Årø Sund, omkring 15 km øst for Haderslev, men på grund af rygter om, at fjenden var tæt på blev de landede soldater taget om bord igen. Til sidst fandt landingen sted yderligere 15 km mod nord ved Jyllands kyst ved Hjelsminde.

Det er en temmelig lavvandet kyststrækning, og de fleste af soldaterne måtte vade i land de sidste

100 m. Det gjorde landgangen vanskelig. En af officererne, Baron Ivar Rosencrantz, gennemførte landgangen på ryggen af en af de stærkere menige fra Livgarden. Baronen var en høj og temmelig tung rødhåret herre.

Claude stod inde på stranden og så baronens landgang. Han kendte udmærket Rosencrantz. Da baronen og soldaten var tæt på kysten, gik der en djævel i Claude og han råbte:

”Garder! Hvis du nu vil smide baronen i vandet, skal du få 3 Mark (svarende til ½ rigsdaler).”

Soldaten blev forvirret, han vidste ikke, om det bare var for sjov, men han havde respekt for en officer, der kom fra Livgarden og var adjudant i overkommandoen. Så han standsede og gjorde klar til at kaste baronen i vandet. Rosenkrantz blev bange for, at han ville gøre alvor af det, og udbrød:

”Jeg vil give dig 4 rigsdaler, hvis du bringer mig ind til kysten.”

Herefter havde Claude og baronen en auktion, som det lykkedes den sidstnævnte at vinde, og komme ind på land i tør tilstand. Den menige soldat vandrede af med 2 rigsdaler.

Endelig efter sommerens militære kampagne, kunne Claude og Elizabeth blive gift. Den 25. november 1848 stod brylluppet i Garnisons Kirke under overværelse af hele familien, inklusiv Elizabeths aldrene far. Nu kunne de leve det liv, de ønskede. De var jo nu ikke nogen årsunger, så deres ægteskab forblev barnløst.

I 1849 blev Claude du Plat chef for 2. forstærkning bataljon og ved Ullerup, den 6. april blev han såret i Jylland nær Sundeved. Claude var derfor ikke i aktiv tjeneste resten af året, men var tilbage hos Elizabeth, som sørgede for ham. Claudes yngste bror, Ernst, kommanderede en af 3. Jægerbataljons kompagnier og var stadig i aktiv tjeneste.

I januar 1850 blev Claude udnævnt til oberstløjtnant og deltog i Slaget ved Isted med sin bataljon, 2. forstærkning bataljon, der kæmpede nær Isted landsby. Bataljonen var en del af 5. Brigade fra 2. Division.

Dagen efter kampen ved Isted gjorde den danske øverstkommanderende General Krogh, Claude til kommandant for garnisonen i byen Slesvig. Krigen var forbi.

Elizabeth flyttede over til Claude, og de stiftede deres eget hjem. Hendes mor var død i 1849, og hendes far var kommet til København. Von Scholten havde frigivet slaverne på de Vestindiske øer i 1848. Han var efterfølgende vendt tilbage til København. Frigivelsen af slaverne faldt ikke i god jord i København, så han flyttede med Elizabeth til Slesvig.

I 1851, efter krigen, fortsatte Claude du Plat, som kommandant for regionen Angel og Svansen. Men allerede samme år blev han kommanderende officer for 3. bataljon og kom derfor til Altona. Hele familien boede derefter i Altona. Elizabeth du Plat tog sig af sin far, det sidste år han levede. Da von Scholten døde, blev hans lig bragt til København og begravet i familiens mausoleum på Assistens Kirkegård.

Elizabeth var begyndt at hoste. Hun tog sig ikke så meget af det til at begynde med, for snue havde man jo tit i de kolde måneder, men da hun begyndte at hoste slim op med blod, var hun klar over

hvad der var galt, det var tæring (TB). Hun fortalte det ikke til Claude, men så en dag opdagede han det. De snakkede ikke så meget om det, men deres liv blev mere intenst. I 1859 var Elizabeth så afkræftet, at hun var sengeliggende. Hun kunne være badet i sved, når hun vågnede om morgenen. Lægen havde været der mange gange og ordineret opiumsdråber. Når hun fik dem, sov hun. I november blev det værre, og hun havde svært ved at trække vejret. I december sad Claude ved hendes seng og vågede. Den 13. december 1859 om morgenen udåndede hun. Claude græd, da han gik indtil sig selv, mens tyende ordnede den døde.

I de sidste dage af sit liv havde Elizabeth bedt Claude om at blive begravet ved siden af sin elskede søster Franziska ved Soderup på Sjælland, i Frederik Wilhelms familiegravsted. Claude havde skrevet til ham, og Frederik Wilhelm havde svaret tilbage: ”Kære svoger det skal kun være mig en glæde, selvom tilladelsen er på en sørgelig baggrund.”

Da Elizabeth lå i kisten, gav Claude hende et sidste kys inden låget blev sømmet til. Han fulgte selv med vognen ned til dampskibet i Kiel, og tre dage senere var han i København, hvor Frederik Wilhelm stodte til.

Endelig den 18. december kunne begravelsen finde sted i Garnisons kirke. Claudes bror Ernst og søster Marianne med mand kom også, mens Claudes to andre brødre var forhindret. De måtte jo ikke sætte deres ben i Danmark, da de blev betragtet som forrædere. Büllow, Claudes anden svoger, var der også med sin lille datter Elizabeth, som hans egen Elizabeth havde passet, mens de boede i København.

Efter begravelsesceremonien blev Elizabeths kiste kørt til Soderup.

Claude holdt sin sorg helt for sig selv og gav kun frit løb, når han var i enerum. Claude tilbragte julen på Aastrup, før han rejste tilbage til Slesvig.

Efter nytår var Claude til middag hos den kommanderende general i Slesvig. Franziska von Rosen var der også sammen med sin forlovede. Claude havde kendt hende fra barnsben. I en pause i selskabet fulgte Claude med den unge Franziska op på hendes værelse for at se noget af det seneste broderi, hun var ved at lave. Sorgen overvældede Claude, da de var alene, han satte sig ned i en stol og udbrød: ”Nu behøver jeg ikke at spille komedie”, hvorefter tårerne trillede ned af kinderne. Han hulkede.

Tiden gik og Claude involverede sig i livet på kasernen. Der var meget at se til. I 1856 var han blevet oberst og i 1860 blev han forfremmet til generalmajor og kommandør for 3. Brigade og flyttede til Rensborg, som kommandant for garnisonen dér.

Kapitel 4 - 1864 Dannevirke og Dybbøl

1864 Dannevirke

Ved mobiliseringen af den danske hær i 1863 blev Claude du Plat kommandør for 7. Brigade, men allerede samme år, i december, overtog han kommandoen for 2. Division. Denne post beholdt han indtil sin død 18. april 1864 på Dybbøl.

Den 2. division blev i april 1864 placeret som en avantgarde for den danske hær, i området mellem Ejderen og Dannevirke volden. Divisionen var ansvarlig for bevogtningen af grænsen ved Ejderen.

Den 6. Brigade i 2. division besatte den nordlige forstad til Rendsburg, Kronwerk. Resten af divisionen blev placeret langs Ejderen eller ved Sorg floden, længere mod nord. Hovedkvarteret for 2. division var i december 1863 i Rensborg.

Claude tilbragte mange timer med sin adjutant Major Schau. Om aftenen var de sammen i Claudes lejlighed. Hans ejendele var pakket ned og sendt til København. Der var kun møbler i to af værelserne, som de to officerer benyttede.

Vejret blev meget koldt i slutningen af december 1863 med temperaturer så lave som -15° til -10° Celsius i løbet af natten. Det kolde vejr fortsatte med sne. Søerne og fjordene frøs til med tyk is. Dette gjorde forsvaret af Dannevirke volden vanskelig, idet forsvaret var afhængigt af, at Slien og de bløde mosejorde mod vest var vanskeligt at passere. I den sidste uge af januar 1864 begyndte vejret at svinge med perioder, hvor temperaturen kom over frysepunktet med resultatet af vekslende perioder af tø og regn, og kolde perioder lejlighedsvis med snestorm, hvor temperaturerne var under frysepunktet. Schau rapporterede, at det mildere vejr i slutningen af januar og begyndelsen af februar gjorde vejene til mudderpøle.

I begyndelsen af januar flyttede du Plat sin divisionshovedkvarter til Oxlev (Owschlag), omkring 10 km nord for Rensborg. Hovedkvarteret blev nu for udsat, hvad der krævede en flytning til et sted mellem Rendsburg og Dannevirke skanserne.

Major Schau skrev:

”I går sendte jeg kaptajn Meldahl til Oxlev for at bringe vort fremtidige Qvarteer fuldstændig i orden. Han hjembragte den behagelige efterretning, at stationsforvalteren havde anskaffet sig en kogekone for at arrangere et table d’hôte for officererne i de nærmeste byer. Vi er altså sikre på en ordentlig middag. Af te medfører generalen en stor mængde, og i dag tager løjtnant Harboe ind til Slesvig for at gjøre diverse nødvendige indkjøb”.

1864 Dybbøl

Som de fleste ledende officerer i den danske hær var Claude klar over, at yderligere forsvar af Dybbølskanserne var nytteløst.

Den ene dag havde Claude stået i sit kvarter, da en granat var slået ned tæt på. Heldigt var det, at ingen af granatstumperne havde ramt ham.

Hærens feltpræst, Provst E. Høyer-Møller, mødte General du Plat første gang i 1850, da Claude var kommandant i Slesvig by og anden gang i marts 1864 på Als.

Første gang virkede du Plat afvisende, måske arrogant, på præsten, men i marts 1864 følte præsten, at du Plat var blevet langt mere menneskelig.

I 1850 var Claude du Plat i starten af sin karriere som ledende officer, og skulle måske leve op til det.

I 1864 var han rundet af livet, blandt andet sin kones død.

Da præsten i marts 1864 spurgte du Plat, om det ikke var muligt at gøre et udfald fra Dybbøl, svarede Claude du Plat:

”Kære præst! Udfald, udfald med uøvede folk! Det er jo en umulighed; udfald er jo det samme som død og fangenskab. Vore folk er jo ikke øvede, de ville forstå det, dersom de blot så forskellene

mellem prøjsernes og vores avancèren. Prøjserne er øvede i at dække sig bag den allermindste dækning."

Du Plat sluttede med at sige: *"vi kan give vores liv for sagen, og dertil er jeg rede.*

Claude du Plat udtrykte vel her mange officerers mening, og han holdt sit ord.

Claude red sammen med sin adjutant, major Schau, tilbage til 1. Divisions hovedkvarter ved Dybbøl, den 16. april. De havde været til møde hos general Gerlach. Generalen havde siddet i sin stol med forbindinger om det ene ben. Han var en af de forrige dage faldet af sin hest og fået en skade, så han ikke var i stand til at ride. Under mødet havde de diskuteret hærens situation ved Dybbøl. Prøjsernes kanoner havde nu smadret de fleste af skanserne. Deres kanoner dundrede uafsladeligt. Den danske hær led tab hele tiden, og soldaterne kaldte nu Dybbøl for en slagtebænk. Om natten forsøgte soldaterne at reparere skanserne, men det var nu umuligt at få dem i en nogenlunde stand. Alle i mødelokalet var klar over at situationen var kritisk. Fjenden havde 35.000 mand klar til angreb mod den danske division på 10.000 mand, der stod i skanserne. En overvældende overmagt. Prøjsernes løbegrav var nu gravet så tæt på skanserne, at det var klart, at et angreb var nært forestående.

Alle officererne var klar over at udfaldet ville blive negativt for danskerne. Dette havde man nogle dage tidligere telegraferet til Krigsministeren og bedt om tilladelse til evakuering af Dybbøl skanserne om nødvendigt. Ministeren havde for så vidt givet general Gerlach frie hænder, men havde nogen timer senere sendt en depeche, som klart sagde, at Dybbølskanserne skulle forsvares til det yderste, indtil forhandlingerne i London var kommet i gang. Ministeren havde fået en klar ordre fra Premierminister Monrad.

Claude havde derefter bedt de andre forlade lokalet, og i enerum redegjort for hærens desperate situation, og tilbudt at overtage kommandoen midlertidigt, og derefter, på sit ansvar, få evakueret skanserne om natten mellem den 17. og 18. april. Begrundelsen for, at Claude skulle overtage kommandoen, skulle være General Gerlachs dårlige ben.

General Gerlach svarede: *"Vores ordrer fra regeringen er tydelige, Dybbøl skal forsvares. Jeg kan derfor ikke gå ind på deres forslag, General du Plat."*

Mens de red tilbage sagde Claude til Major Schau, Claudes stabschef: *"Ja nu råder kun skæbnen i morgen kan vi være døde."* *"Som sagt ud af min mund"* svarede Schau.

Da de kom tilbage til divisionshovedkvarteret, gik Claude ind i sit værelse. Han fik serveret en kop te, tog en cigar frem og satte sig i sin stol. Det var aften nu og prøjsernes kanoner var tavse. Han sad og tænkte på Elizabeth, sin elskede kone, som var død for 5 år siden. Hvor han dog savnede hende. De fleste andre officerer var gifte og benyttede aftenerne til at skrive breve til deres familier, men han havde ingen at skrive til. Jo, sin søster i København, men det var ikke det samme. Ernst, hans yngre bror, var jo også her ved Dybbøl som officer, Cæsar, hans storebror boede i Hamborg, og havde sluttet sig til fjenden. Hans tredje bror, Friederich, var officer i den prøjssiske hær, og kunne meget vel befinde sig her ved Dybbøl, men i fjendens lejr.

Åh gud, tænkte Claude, hvilken familie.

Claude og hans stab stod på vejen, mellem Sønderborg og Dybbøl, ved baraklejren. Møllen og skanserne var synlige oppe på bakken. Han kunne se, at mange af hans soldater var på flugt. Modangrebet af 8. Brigade var mislykkedes. Han råbte til de flygtende soldater, at de skulle stoppe

og svingede med sin stok. Oppe ved møllen var der en nærkamp i gang. Han var klar over at slaget var tabt og sendte meddelelser til de forskellige regimente om almindelig retræte af hæren. Pludselig kunne han se prøjsiske soldater længere oppe ad vejen. De stoppede og begyndte at skyde på ham og hans stab. Kuglerne svirrede om øerne. Han og Schau vendte sig om og begyndte at løbe tilbage mod Sønderborg. Von Rosen, en af hans andre officerer fulgte efter. Claude mærkede en sviende smerte i hovedet og så blev alt mørkt. Han faldt om. Så så han et strålende lys og Elizabeth, som stod midt i lyset. Alt sort.

Von Rosen og Schau forsøgte at få soldaterne til at bære Claude væk, men først blev von Rosen ramt og faldt om i vejsiden og kort efter blev Schau dødeligt såret. Så de resterende soldater efterlod de døde og søgte mod Sønderborg.

Claude du Plats grav

General Claude du Plat er begravet sammen med sin hustru på Soderup kirkegård på Sjælland. Det er den kirkegård, hvor Elizabeth du Plats lillesøster, Franziska von Scholten, er begravet. Franziska von Scholten var gift med grev Dannemand. Grev Dannemand var en uægte søn af Frederik VI og havde som nævnt en ejendom, Ågerup Gods, tæt på Soderup kirke. Claude du Plat havde derfor relationer til en familie tæt på den kongelige familie.

Da Claude du Plat døde på Dybbøl, blev hans lig plyndret af de fremstormende prøjsiske soldater. Det var ikke ualmindeligt, at man forsynede sig med støvler, geværer og andre ting af værdi fra modpartens faldne. I dette tilfælde blev Claudes guldur fjendens bytte. Uret blev senere sat til salg hos en handelsmand i Lübeck. Da Claudes familie erfarede dette, måske broderen Cæsar du Plat, lykkedes det ham at købe det tilbage til familien i Danmark. Museum Sønderjylland, Sønderborg Slot, har erhvervet uret, som er et lommeur i 18 karat guld, lavet i Paris i starten af 1800-tallet. Uret har først tilhørt Peter von Scholten, den danske guvernør i Dansk Vestindien, og neden under Peter von Scholtens navn står et navn: Claude du Plat.

Biografier

Claude Henrik du Plat (1809 – 1864)

Elizabeth Catharina du Plat (1811 – 1859) var datter af Genral-guvernør på de dansk Vestindiske øer Peter Carl Frederik von Scholten (1784 - 1854).

Peter von Scholten (1784 - 1854)

Anna Elizabeth von Scholten f. Thortsen (1786 – 1849) g.m. Peter von Scholten

Franciska von Scholten (1821 - 1844) datter af Peter og Lise von Scholten.

Frederik Wilhelm Dannemand (1813 - 1888), uægte søn af kong Frederik VI

Adelgrunde von Scholten (1812 – 1841), datter af Peter og Lise von Scholten, gift med Carl von Büllow.

Carl Ernst Johan von Büllow af Plüskow (1814-1890) dansk officer og adelsmand

Vilhelm Casimir von Scholten (1816-1876) søn af Peter og Lise von Scholten.

Elizabeth Adelgrunde von Bülow af Plüskow (1841 – 1909) datter af Adelgrunde og Carl von Bülow, gift med Baron Reedtz Thott på Gavnø.

Ernst du Plat (1816 – 1892) broder til Claude du Plat.

Baron Otto von Plessen (1816-1897) var ambassadør i St. Petersborg ved det russiske hof. Hans nære relationer til den russiske udenrigsminister Nesselrode hjalp Claude du Plat i 1846 til at få lov til at gøre tjeneste ved det drusiske militær i Kaukasus.

Karl Friedrich Alexander, kronprins af Württemberg, født som søn af Vilhelm I, konge af Württemberg (1781-1864) og hans tredje hustru Pauline af Württemberg (1800-1873).

18. januar 1846 forlovede han sig med Olga Nikolajevna af Rusland i Palermo. Den 13 juli 1846 giftede de sig på Peterhof uden for Sankt Petersburg. Olga var datter af tsar Nikolaj I og Charlotte af Preussen.

General Mikhail Se-menovich Vorontzov (1782-1856) blev født i Storbritannien, som søn af den russiske ambassadør til St. James Court. Han voksede op i det engelske miljø og studerede ved Cambridge University. Da han var seksten år, vendte han tilbage til Rusland og kom til hæren. Han var først i Kaukasus. Under Napoleons-krigene blev han såret i slaget ved Borodino, og efter krigen ledede han de russiske besættelsestropper i Frankrig. Senere udnævnte zaren ham til generalguvernør for "Ny Rusland" (området langs Sortehavskysten).

I løbet af de næste 20 år moderniserede han området, og omdannede det til et mønster for det moderne Rusland. I 1844 blev han udnævnt til vicekonge og øverstkommanderende for Kaukasus. - Vorontsov flyttede til byen Tiflis, hvor han snart begyndte en omlægning af den politiske struktur, i området syd for bjergene. Tiflis blev genopbygget i samme grandiose stil som i Odessa.

M.S. Vorontzovs indledende taktik var, at trænge dybt ind i bjergene, for at angribe Shamils centrale

højborge, men kampagnen var ikke en succes. Han lancerede derefter en alternativ plan, med systematisk angreb på Shamils andre højborge, forhindre bjergkrigerne i at bevæge sig samt kommunikere og få forsyninger fra den lokale befolkning. Han prøvede også at miskreditere Shamil hos de lokale ledere.

Vorontzov blev pensioneret i 1854, uden at have fuldført sin opgave, men effekten af hans indsats var begyndt at kunne ses. Stammelederen Shamil var i defensiven. Vorontzov døde i sit palads i Odessa i 1856.

Det åbne Brev af 8. juli 1846

Den 8. juli 1846 sendte Christian VIII et åbent brev til sin svoger, Hertug Christian August af Augustenborg. Med brevet meddelte kongen offentligt, at kongeriget Danmark og hertugdømmet Slesvig hørte sammen.

Teknisk set var brevet en juridisk udlægning af, at den danske kongelov også omfattede Slesvig. Der var altså samme arvefølge. Det var et noget tvivlsomt statement, og de politiske signaler var tydelige. Det åbne brev var et frontalangreb på hertugen, der mente, at hans egen slægt havde ret til at regere i Slesvig og Holsten. Det var også et direkte angreb på den slesvig-holstenske bevægelses krav om, at hertugdømmerne var udelelige – at de var ”Up ewig ungedeelt”.

Det åbne brev medførte en massiv kritik fra den politiske og økonomiske elite i Slesvig-Holsten. Der blev sendt en stor mængde klageskrifter til København og til Det tyske Forbund, som man forsøgte at få til at gå ind i sagen. Et af klageskrifterne blev skrevet af 9 professorer ved Kiels Universitet – heriblandt Nicolaus Falck – som ville tilbagevise den juridiske vurdering, der lå til grund for det åbne brev. Samtidig sendte de dansksindede slesvigere takkebreve til kongen, fordi han langt om længe havde besluttet sig til deres fordel.

Efter juli 1846 var den nationale konflikt i Slesvig meget tydelig. Kongen havde valgt side, og de deputerede slesvig-holstenere i stænderforsamlingen valgte at boykotte de følgende møder. Det mindskede ikke konfliktniveauet. Der var dog nogenlunde ro frem til udbruddet af Treårskrigen i marts 1848.